

Kétmillió magyar palánta kertésze

Négyszemközt gróf Klebelsberg Kunóval

Magyarországon naponta több mint kétmillió gyermek lépi át reggelente az óvodák, népiskolák és ismétlőiskolák kapuját. Kétmillió emberpalánta, kétmillió fejlődő, bontakozó lélek, egy ország, egy nemzet egész jövődjére, reményére, sorsa, diadala vagy szomorúsága. Minden szó, amit nekik most mondanak, milliósoros visszhanggal harsog majd vissza és minden erőfeszítés, amit miattuk tesznek, milliókból álló ítélőszék elé kerül, ha eltelik két évtized és egy egész dolgozó, rohanó világ kéri számon: *mi történt ezen a kis darab földön? Mit tettek azért, hogy egy remekbeöntött fajta élén maradjon a haladásnak, lépést tartson az Idővel és fel legyen készítve arra a mindennél keményebb küzdelemre, ami az élet egyre fokozódó iramával mindenkire vár?*

Gróf Klebelsberg Kuno

1.

Négy Mária volt Klebelsberg Kuno négy édesanyja. Kettő magyar, egyik velencei, egyik skót. Mindegyikből megmaradt valami az utódban. Talán legtöbb Skócia szülőltéből.

— Makkas vagyok, mint ő, — vallja maga is. — Ha valamit elhatároztam, kitartok mellette, akármi történik.

A kemény elhatározások nem hagytak éles nyomot ezen az arcon. A határozott szabású orr mögött, szemüveg sáncába bástyázva, nyugodtpillantású szempár csillan. Ha gondolkodik: behunyja. Többet lát odabenn, mint idekinn?

Erre a kérdésre senki sem felelhet. Mert a látszólag legelméletibb kérdéseket éppen Klebelsberg fogja meg a leggyakorlatibb oldalról. Statisztika és térképhalmaz alapozta meg immár hatusztendő munkáját.

— Nagy szerencse, ritka szerencse, — mondja elgondolkozva — hogy valaki meglátja munkájának öt éves ciklusát, a megvalósult, testet öltött eredményekkel! Franciaországban ezóta a nyolcadik kultuszminiszter ül már a bársonyszékben. Az egyik megreformálta az oktatást: vissza az ideális tantervhez: *Latint, görögöt kell tanulni!* A szülők ellenkeztek: megbukott. Jött a másik, *elsőpórt minden reformot...* Jobb, ha egy közepes tehetség konzekvensen végigviheti elgondolásait, mintha egymást váltogatják a zsenik, akik sorra lerontják azt, amit az előd épített...

Kétmillió palánta kertésze ötezer iskolatermet, tanítói lakást épített az elmúlt esztendőben.

— Ennyi kellett ahhoz, — mondja — hogy utóljárjunk önmagunkat. A könyörtelen takarékos megállapította néhány év előtt, hogy Magyarországon 750.000 gyermek jár népiskolába. Ehez mértek mindent, ettől nem tágtottak. Csak hogy nem számítottak arra, hogy akkor éppen a háborús gyerek ült minden iskolapadban és már megszülettek azok is, akiknek most kell iskolát adni. Ma már több mint egymillió gyermek jár népiskolába. A természet gondoskodott a szaporodásról. Ezt a számot mi szeptemberre érjük utól.

Különben annak a fatális hétszázötvenzere számnak nemcsak tantermek és iskolaépületek estek áldozatul. Erre hivatkozva ismerte meg a bélistát kétezer magyar tanító is. Takarékos! Most aztán újakat kell felvenni. A régi nyugdíjat, végkielégítést kapott. Az új — fizetést kap.

Takarékosság.

2.

— Mi volt a régi falu tudománya? Én nem építke Potemkinfalvakat. Budapesten gyönyörű múzeumaink épültek. Az Alföldön azt énekelték:

Szeretnék szántani,
Hat ökröt hajtani...

— És ennyit is tudtak. Aki el tudta kormányozni a hat ökröt, eleget tudott. *Ma?* A traktorok, az agrokémia korában, amikor minden gyümölcsfát másféle vegyszerrel kell permetezni, a szereket keverni, adagolni, a *hatökrös tudomány* már nem elég. A magyar fajta nem ad annyi eredményt, ami egyenlő lenne önmagával. *Egy nem egyenlő egygyel.* — ma még. Gyárosok panaszozzák, hogy a legtöbb munkás kezébe nem lehet finomabb gépeket adni. Elrontják. Igaz, nem igaz, ők tudják. De az igaz, hogy a nagy tömegekben nincs meg a megfelelő intellektus, ami felvértezhetné őket a megváltozott élettel szemben.

— Senki nem akarja észrevenni, hogy a kultúra elsősorban gazdasági kérdés. Ha nem nő fel olyan generáció, amelyik megállja a helyét a *Má-ban*, a mindenkorai *aznap-ban*, a válságokat mindig várhatjuk. Persze, nem olyan kiáltó a dolog, mint amikor a tőzsdés megbukik és felköti magát, vagy a Dunának megy, de annál rettenetesebb. Évtizedekre prolonált nyomorúság, ami fojtogat, kinez, minden erőfeszítést megakaszt. Húsz évvel az elkövetett hiba után jelentkezik az eredmény.

Nézzünk csak körül egy kicsit!
A megcsönkített országban is akadhat elég látnivaló. Többek között — ez is.

3.

1526-ban Szolimán Mohács után Budára vonul. A Dunától egyik sarkában elkeseredetten verekszik a törökökkel a német lovasok serege.

Egy bizonyos Klebelsberg Lórántot ezekben a harcokban lovaggá ütnék.

1663-ban Szobieszki János Bécs felől a Duna északi partján vonul Párkány-Nána alá. A budai basa kijön elé és megveri a seregét. A nagy víz túlsó partjáról a főherceghadvezér három lovasezredet küld a vert sereg megmentésére.

Klebelsberg János lovag úr, alezredes, itt szerez báróságot.

1686-ban felszabadul Buda. A pozsareváci békígyó még messze az idő!...

Klebelsberg Ferenc báró vérével szerzi meg a grófi koronát.

— Őt generáció anyja magyar asszony a családban, — mondja büszkén az utód. — És talán az én munkám is újabb szál, ami miunket ehhez a földhöz kapcsol...

4.

A hidegkúti villa fogadószobájában Muscolini komoly feje néz az érkezőre. A falon a pápa címerével díszített keretben finom kis kép: a Szentatya ajándéka. A szomszéd szoba falán — ebben a szobában a zongora tetején is métermagasan tornyosul a könyvek légiója — Hindenburg mellképe, vele majdnem szemben Gasparri bíboros-államtitkár dedikációjával egy gobelin fotográfiája: a kánonjogi törvénykönyv bemutatása. A római magyar ház képe a Tiberis felől. A könyvszekrénynek támaszkodó kis asztalon sok diploma-tok. Közöttük a római egyetem díszdoktori oklevele.

A pergamen belső kerete: *vcsszönyaláb.* Ez már a fascio oklevele.

Komolyan nézegeti Klebelsberg:

— Ha hoztam valamit, ami érték a mai magyar generáció és az eljövendő nemzedékek számára, akkor az csak a munka rendszere lehet. Aki ezt nem tanulja meg, nem áll meg a következő kemény időkben. Mi most már egészen kiemelkedtünk Kelet-Európából és Közép-Európaéhoz csatlakoztunk. Ezt a helyünket tartani kell!

5.

A képviselőházban egy hónapja azzal vádolta a minisztert, hogy *nyolcvan kilométeres sebességgel hajt*, amikor Magyarország ben-

zínje csak negyven kilométeres tempóra volna elegendő.

— Elfogadom a hasonlatot, — felelt Klebelsberg. — Csak hogy ezen a nagy országúton négy autó rohan. Elöl egy, mögötte három. És a hátullevők, amelyekre az van felírva: *Csehország, Románia, Jugoszlávia*, nagyon gyorsítanak és előzni akarnak! A *Magyarország*-autó nem engedheti, hogy a másik három ebben a kulturális versenyfutásban eléje kerüljön és a lemaradottság, az akarattalanság, a tehetségtelenség és a feledés porfellegével takarja el!

6.

Ötezer iskolaterem, tanítólakás épült, még három ezer épül a közeljövőben. Csinos, virágdíszes, kellemes épület valamennyi. Ne menjen az a gyerek úgy az iskolába, mint a börtönbe, ahol sem levegő, sem napfény nem ér!

— *Hogyan csúnyult el a helvenes években a magyar falu?* A gazdák háza mind úgy épült, hogy a hosszú oldala nem néz az útra, a tűzfalakot is ablakokkal törlik át. Az iskola — nem! Mindig hosszú fal fekszik végig az utcán, rajta egy-két vakablak is éktelenkedik, jobbról-balról semmi sem csatlakozhatik hozzá. És ha az állam épít, az biztosan a legokosabb... Elkezdte a jegyző is, a patikus is, mind az államot utánozta. Nézzék meg az eredményt. Megszakadt a szép, egyenes vonal, a fejlődés, elesünyült a falu.

— A mai iskola stílusban beleilleszkedik a faluba, legfeljebb szebb, modernebb: hadd tanuljanak a gazdák. És nem épül a földre a tanterem: emeljük a szintjét, hogy kizárjuk onnan a legveszedelmesebb ellenséget, a *thc bacillust*...

7.

A peripatetikus iskola híve Klebelsberg Kuno. Reggel hét órakor kel fel, inasa kinyitja az ablakot és reggelit hoz. Az éjjeliszekrényen hatalmas halomban angol, francia, német, olasz pedagógiai folyóiratok. Tíz óráig olvas. Aki ilyenkor jön, azt a választ kapja:

— A kegyelmes úr fürdik, senki sem mehet be hozzá...

És ha valami új ötlete támad, kihívja magához munkatársait, óráig sétál velük fel-alá a kertben, így beszéli meg terveit

Elégedetten néz körül:

— Itt ültettem el a hét szilvafámat. Ha majd nem leszek miniszter, újra foglalkozhatom az irodalommal. Nincs messze a várostól, egy kisautóval húsz perc. A ház nem nagy, nem kell sok személyzet hozzá, nem drága a fentartása. Kellemes itt élni.

Az udvar végében ösz-öreg bácsi hagymákat dugdos két nagy virágurnába.

— A kerti munkák abbamaradtak? — kérdi a miniszter.

— Esett az eső, kezicsókolom, — felel az öreg — de mingyárt visszagyün a Jóska...

8.

A hidegkúti házat feleségének vette, aki nek nem tesz jót a városi levegő, házasságuk huszonötödik évfordulóján. És minden esztendőben április 24-én, házasságuk évfordulóján, oja költözik ki. Novemberig kinn is marad.

Csánk Endre

1 centiméter elég
egy pár cipő tisztításához!

Eltekintve attól, hogy a Meltonian minősége felülmulthatatlan, gazdaságos is, mert kis mennyiséggel nagy eredményt érünk el.

Fehér, fekete és 3 fajta sárga színben kapható mindenütt

Meltonian
CREAM for GOOD SHOES

Mindenütt kapható!

Dezérképéselő:

Kármán Marcel

Budapest, IV, Piarista ucca 14 (Váci ucca sarok)

Telefón: Teréz 113-62

Meltonian Works, London N. W. 2.

**Magyar mágnás,
Angol lord
Palma kaucsuk
Sarkot hord.**